

I. Kazimierska, I. Lachowicz, L. Piotrowska
UCZENIE SIĘ DOROSŁYCH – CYKL KOLBA

WSPARCIE SORE

Warszawa 2014

Redakcja:

Łukasz Kluz

Projekt graficzny i skład

Łukasz Kluz

Wykorzystano elementy projektu

Studia Kreatywnego Małgorzaty Barskiej

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2014

Udostępnianie

Ośrodek Rozwoju Edukacji

00-478 Warszawa

Aleje Ujazdowskie 28

www.ore.edu.pl

Materiał przygotowany w ramach programu *System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganie szkół*, realizowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji. Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Psychologia rozwojowa dowodzi, że osoba dorosła, mimo postępującego procesu starzenia się biologicznego, przez całe życie dysponuje znacznym potencjałem rozwoju, a co za tym idzie i możliwościami uczenia się, bowiem za procesy uczenia się dorosłych odpowiada tzw. inteligencja skryzalizowana (w odróżnieniu od inteligencji płynnej, która jest w zasadzie wrodzona). Inteligencja krystaliczna może rozwijać się przez prawie całe życie człowieka, pod warunkiem, że osoba taka będzie cały czas wykorzystywać swój umysł. I tak jak ćwiczenia fizyczne sprawiają, że jesteśmy sprawni ruchowo, tak ćwiczenie umysłu zapewnia nam długotrwałą zdolność uczenia się.

Skuteczność i efektywność uczenia się dorosłych zależą od tego, jaką strukturę wiedzy im proponujemy, na ile mogą wykorzystywać dotychczasowe umiejętności, nawyki, postawy, bowiem **ludzie dorośli uczą się najlepiej**, gdy:

- w procesie **mają** możliwość odwoływania się do własnego doświadczenia w rozwiązywaniu pojawiających się problemów bądź osiągnięciu celów;
- **rozumieją znaczenie i wartość** tego, czego się uczą;
- **mają wpływ** na przebieg szkolenia lub warsztatu, w którym uczestniczą;
- **działają dobrowolnie**;
- **oni i ich doświadczenia są uznane** za cenne i przydatne w trakcie szkolenia;
- **mogą "wyrażać siebie"**, nie obawiając się oceny;
- **mogą popełniać błędy** nie będąc "osądzanymi";
- **są aktywnie zaangażowani** w proces uczenia;
- zinterpretowali cele szkolenia jako swoje własne.

Planując wspomaganie doskonalenia osób dorosłych warto uwzględnić, że dzieci i młodzież przyswajają wiedzę w sposób odmienny niż dorośli. Oto niektóre cechy wyróżniające nauczanie dorosłych:

- Dorośli są autonomiczni. Muszą znać cele szkolenia i wewnątrznie się z nimi zgadzać. Szkolenie jest skuteczniejsze, gdy uczestnicy mają wpływ na jego przebieg.
- Dorosłych nie możemy zmusić do nauki. Do zdobywania nowej wiedzy muszą mieć wewnętrzną motywację.
- Dorośli opierają naukę na własnych doświadczeniach i wiedzy. Nauczanie nowych umiejętności powinno się odnosić do dotychczasowej wiedzy, umiejętności i doświadczeń. Dobrze jest poznać je na etapie przygotowywania spotkania/ warsztatu czy szkolenia.
- Dorośli są nastawieni na osiągnięcie celów. Powinni je zdefiniować lub poznać na początku procesu uczenia się.
- Dorośli muszą widzieć adekwatność proponowanej im wiedzy do swoich zadań w pracy lub potrzeb osobistych. Chcą wiedzieć, jak zastosować nabyte umiejętności w praktyce. Dlatego najchętniej słuchają praktyków i lubią wykonywać praktyczne działania. Chcą nauczyć się, jak radzić sobie z konkretnymi sytuacjami.
- Dorośli chcą być traktowani z szacunkiem. Powinni mieć możliwość wyrażania swoich uwag i opinii oraz mieć pewność, że są słuchani.

- Informacje stojące w silnej sprzeczności z dotychczasową wiedzą lub systemem wartości przyswajane są wolniej, wymagają praktycznych ćwiczeń nastawionych na zmianę postaw. Im bardziej zmiany dotyczą cech osobowościowych tym proces uczenia jest utrudniony.
- Dorośli wolą szkolenia nastawione na jeden problem i ćwiczenia prowadzone w niezbyt szybkim tempie. Zbyt duża ilość nowych informacji blokuje możliwość ich przyswojenia.
- Dorośli rzadziej podejmują ryzyko, boją się popełniać błędy. Pracują wolniej używając metody wglądu zamiast metody prób i błędów. Oczekują, że zadania, które otrzymali do wykonania będą omówione na zajęciach.
- Dorośli oczekują zaangażowania i bardzo dobrego przygotowania do zajęć.
- Szkolenia dla dorosłych muszą być zorganizowane w taki sposób, by zapewnić wygodę psychiczną i fizyczną. Długie wykłady, niekompetentni trenerzy, niewygodne siedzenia, monotonia, brak możliwości ćwiczenia nabywanej wiedzy, nieadekwatność tematu szkolenia do ich oczekiwań wywołują ich trwałą irytację i opór.

CYKL UCZENIA SIĘ dorosłych według Davida Kolba

Źródło: opracowanie na podstawie D. Kolb: *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey 1984

Według metody proponowanej Davida Kolba osoba dorosła, aby efektywnie uczyć się powinna przechodzić przez wszystkie cztery fazy proponowanego cyklu. Rozpoczęcie cyklu możliwie jest w dowolnym punkcie. Niektóre osoby, preferują najpierw zapoznanie się z teorią (faza zdobywania wiedzy), później zastanawiają się nad jej użytecznością (pragmatyka), następnie stosują ją w praktyce (doświadczenie) i wyciągają wnioski

(refleksje). Proces dydaktyczny szkolenia powinien być skonstruowany tak, by uczestnik mógł swobodnie rozpocząć naukę na wybranym przez siebie etapie.

- 1/ **Doświadczenie**. Uczestnicy doświadczają czegoś, mogą zaobserwować w jaki sposób działają i jakie efekty to przynosi. Podczas szkolenia, inaczej niż w życiu, nadają temu przeżyciu strukturę. Możemy odwołać się do tego, co uczestnicy już przeżyli, bądź stworzyć nowe doświadczenia jeśli takowych nie posiadają.
- 2/ **Refleksja**. Moderator poprzez odpowiednie zadawanie pytań i prowadzenie dyskusji moderowanej pozwala grupie zanalizować co się stało i dlaczego to nastąpiło. Na koniec dzieli się swoimi obserwacjami. To ważny etap, ponieważ grupa ma okazję „wygadać się”, osoba, która (ewentualnie) popełniła błąd ma okazję do autorefleksji i wyciągnięcia wniosków na przyszłość, podobnie jak pozostali członkowie grupy, którzy tego potrzebują.
- 3/ **Generalizowanie**. Grupa ma już własne wnioski. Teraz czas na skonfrontowanie ich z teorią. To część procesu, która w dużej części należy do trenera, choć i tutaj może on wykorzystać aktywność grupy, np. do spisania zasad postępowania, ważnych wniosków itp.. W tej części procesu trener pozwala grupie poznać, przypomnieć sobie, nazwać, zależnie od poziomu wiedzy teorię, która leży u podstaw wyjaśnienia zaobserwowanego zjawiska.
- 4/ **Stosowanie**. Teraz uczestnicy mają okazję przetestować nabytą wiedzę w praktyce. Pod okiem trenera sprawdzają czy potrafią zastosować nową wiedzę i wprowadzają ewentualne korekty. To etap, w którym dają sobie i dostają też od trenera dużo informacji zwrotnej.

Cykl można zacząć w dowolnym momencie, zależnie od preferencji uczących się, celu modułu oraz etapu szkolenia. Korzystając z takiej formy organizacji nauki trenerzy świadomie dostosowują metody do założonych celów i wykorzystują aktywność uczestników. Efektem jest nie tylko większa motywacja do nauki, ale także to, że uczestnicy częściej wykorzystują wypracowane sposoby działania w praktyce, bo przecież sami do nich doszli. To co "nasze" chętniej stosujemy.

CYKL D.KOLBA A STYLE UCZENIA SIĘ

**CYKL KOLBA I ODPOWIADAJĄCE IM STYLE UCZENIA SIĘ
WYRÓŻNIONE PRZEZ P.HONEY'A I A.MUMFORDA**

źródło G.Petty, opracowanie własne

AKTYWIŚCI LUBIĄ DZIAŁANIE

- 1/ Lubią władzę i kontrolę, możliwość decydowania.
- 2/ Są „aktorami” a nie obserwatorami.
- 3/ Lubią prowadzić innych.
- 4/ Lubią głębokie doświadczenia związane z podejmowaniem ryzyka.
- 5/ Aktywiści nie lubią bierności ani zadań wymagających przestrzegania porządku.

Podczas zajęć preferują:

- Gry i symulacje;
- Pracę w grupach;
- Rozwiązywanie problemów;
- Wywiady;
- Studium przypadków;
- Wizyty;
- Zajęcia praktyczne;
- Korzystanie z urządzeń technicznych;
- Twórcze działanie;
- Zadania otwarte;
- Dokonywanie prezentacji;
- Mieć wybór;
- Samodzielnie odkrywać prawdę;
- Odgrywać role.

REFLEKSYJNI LUBIĄ RETROSPEKCJĘ

- 1/ Lubią mieć czas do namysłu i na podjęcie decyzji.
- 2/ Przywiązują wagę do szczegółów.
- 3/ Potrzebują czasu i okazji do wymiany poglądów.
- 4/ Nie lubią bardzo uporządkowanych zadań.
- 5/ Nie lubią symulacji, w których nie mają czasu na myślenie.

Podczas zajęć preferują:

- Pokazy;
- Samoocenę;
- Oglądanie scenek z odgrywaniem ról;
- Uczenie się z doświadczenia;
- Powtórzenia;
- Czytanie;
- Przysłuchiwanie się debacie;
- Ocenę i analizę filmów;
- Dyskusję (refleksyjną);
- Badanie dowodów.

TEORETYCY LUBIĄ IDEE

- 1/ Lubią teorie, modele, koncepcje, systemy.
- 2/ Preferują myślenie abstrakcyjne.
- 3/ Lubią dociekliwe pytania i intelektualny krytycyzm.
- 4/ Preferują logiczne, systematyczne i obiektywne podejście.
- 5/ Nie lubią aktywności nieuporządkowanej, z pozoru bezcelowej.
- 6/ Nie lubią zagłębiania się w uczucia.

Podczas zajęć preferują:

- Tłumaczenie idei;
- Korzystanie z idei w celach krytycznych;
- Zadania zamknięte i uporządkowane testy;
- Wyrażanie swoich idei;
- Dyskusje(teoretyczne);
- Zadania oparte na ideach;
- Poświęcanie uwagi szczegółom;
- Pytania teoretyczne takie jak: „co by się stało, gdyby?”;
- Pracę teoretyczną;
- Debaty;

PRAKTYCY LUBIĄ WIDZIEĆ SENS

- 1/ Lubią działania związane z przyszłym zawodem, czyli praktycznymi umiejętnościami.

Podczas zajęć preferują:

- Studia przypadków i przykłady;
- Pokazy i ćwiczenia umiejętności praktycznych;
- Zajęcia związane z zawodem;
- Symulacje;
- Pracę projektową;
- Zajęcia i pytania praktyczne;
- Odgrywanie ról;
- Realistyczne rozwiązania problemów;
- Wizyty;
- Stosowanie teorii w praktyce.

Ze względu na specyfikę uczenia się dorosłych warto zajęcia z dorosłymi przygotowywać w oparciu o metodę partycypacyjną. Metoda ta wykorzystuje różne techniki aktywnego uczenia – pracę w grupach, burzę mózgów, symulację, dyskusję. Wykorzystywane w tym podejściu techniki aktywne zapewniają interakcję przekazywanych treści z doświadczeniem życiowym i zawodowym uczestników, łącząc teorię z praktyką. Trener/prowadzący/ jest w tym podejściu partnerem w procesie nauczania.

U podstaw szkolenia metodą partycypacyjną leżą następujące założenia:

- uczysz się z sytuacji, które mają dla ciebie znaczenie;
- uczysz się w działaniu i aktywnie uczestnicząc w zajęciach;
- uczysz się z własnych doświadczeń przez rozwiązywanie problemów;
- uczysz się łącząc praktykę z teorią;
- uczysz się wtedy, gdy zdobyta wiedza znajduje wykorzystanie w pracy lub w życiu osobistym;
- uczysz się wtedy, gdy panuje przyjazna atmosfera;
- uczestnicy różnią się między sobą i preferują różne style uczenia się;

- uczysz się przez interakcję z innymi osobami.

Metoda partycypacyjna jest szczególnie przydatna w rozwijaniu umiejętności komunikowania się, współpracy, podejmowania decyzji, negocjacji, rozwiązywania problemów i konfliktów. Jest skuteczna w przypadku szkoleń, których celem jest zwiększenie kreatywności, nowatorskie rozwiązywanie problemów, zmiana postaw. Służy zwiększeniu zaangażowania uczestników.

Powyzsze kompetencje i umiejetnosci sa wysoko cenione we wspolczesnym, dynamicznie zmieniajacym sie spolecznosci, jak rowniez wymagane w kontekscie integracji z Unia Europejska.

Projekt jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach środków Europejskiego Funduszu Społecznego

Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00
fax 22 345 37 70

www.ore.edu.pl